

Σχεδιάγραμμα Διδασκαλίας Σεμιναρίου (Η ιδεολογία των εικόνων)

Περιεχόμενο μαθήματος

Ακούμε συχνά ότι ζούμε σε έναν κόσμο όπου πολλές μορφές γνώσης και ψυχαγωγίας είναι οπτικά διαρθρωμένες. Βλέπουμε ταινίες και σειρές, συχνά προτιμούμε τις κινηματογραφικές διασκευές των βιβλίων, στα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα αποζητούμε την επικουρία του ppt και των επεξηγηματικών βίντεο, επιλέγουμε συντρόφους σαρώνοντας δεξιά τη φωτογραφία στην οθόνη, “στρολάρουμε” στο Instagram, βλέπουμε διαφημίσεις και ακολουθούμε influencers... Αυτός ο οπτικοκεντρισμός τι συνέπειες έχει για το πώς προσλαμβάνουμε τον κόσμο; Αποτελούν γλώσσα οι εικόνες; Πώς λειτουργούν; Και πώς μπορεί ο λεγόμενος οπτικός γραμματισμός (visual literacy) να αποτελέσει εργαλείο στην κοινωνική έρευνα; Αυτό είναι το πλαίσιο από το οποίο αντλεί αυτό το σεμινάριο, το οποίο είναι κατεξοχήν μεθοδολογικό και αποτελεί μια εισαγωγή στην ανάλυση εικόνων.

Μαθησιακοί στόχοι

Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες αναμένεται:

- Να μπορούν να εφαρμόσουν αυτόνομα τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που θα εξεταστούν στο σεμινάριο για την ανάλυση οπτικού υλικού.
- Να αντιλαμβάνονται τη σχέση μεταξύ αναπαράστασης και ιδεολογίας.
- Να κατανοούν πώς οι εικόνες σχετίζονται με την αναπαραγωγή κυρίαρχων λόγων και σχέσεων εξουσίας.
- Να διαθέτουν κάποιες βασικές γνώσεις σημειωτικής και ανάλυσης λόγου.

Αναλυτικό πρόγραμμα μαθήματος

Εβδομάδα: Θεματική/Ενδεικτική βιβλιογραφία:

	1. Αναπαράσταση, νόημα και γλώσσα
Εβδομάδα 1	Η αναπαράσταση συνδέει το νόημα και τη γλώσσα με την κουλτούρα. Αλλά τι ακριβώς εννοούμε με αυτό; Η αναπαράσταση είναι θεμελιώδης στη διαδικασία παραγωγής του νοήματος που ανταλλάσσεται μεταξύ των μελών μιας κουλτούρας. Για να κατανοήσουμε αυτή την αναπαραστασιακή διαδικασία θα αναφερθούμε σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές της σημειωτικής. - Hall, Stuart (2002), “Representation, meaning and language”, στο Hall, S. (επιμ.), <i>Representation: Cultural Representations and Signifying Practices</i> , Sage: London, σσ. 15-29. - Hall, Stuart (2002), “Saussure's Legacy”, στο <i>Representation, ό.π.</i> , σσ. 30-35.
	2. Από τη γλώσσα στην κουλτούρα
Εβδομάδες 2-3	Σε αυτή την ενότητα θα δούμε πώς το γλωσσολογικό μοντέλο του Saussure προσαρμόστηκε από τον Roland Barthes και χρησιμοποιήθηκε για την

ανάλυση ενός ευρέως φάσματος πολιτισμικών αντικειμένων και πρακτικών. Σύμφωνα με αυτή τη σημειωτική προσέγγιση, δεν είναι μόνο οι λέξεις και οι εικόνες, αλλά και τα ίδια τα αντικείμενα που λειτουργούν ως σημαινόμενα στην παραγωγή νοήματος. Ο στόχος αυτής της ενότητας είναι οι φοιτητές/τριες να αντιληφθούν πώς οι πρακτικές νοηματοδότησης συνδέονται με την *ιδεολογία*, και να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους στην ερμηνεία εικόνων.

- Hall, Stuart (2002), "From Language to culture: Linguistics to semiotics", στο *Representation, ό.π.*, pp. 36-39.
- Barthes, Roland (2007, πρώτη εκδ. 1977) "Ρητορική της εικόνας", στο *Εικόνα-Μουσική-Κείμενο*, Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 41-60.
- Κοσμά Υβόν (2015), "Οριενταλιστικές αναπαραστάσεις στον Κινηματογράφο: Το παράδειγμα της ταινίας *Γάμος αλλά Ελληνικά*" στο *Κιουπκιολής Αλέξανδρος / Κοσμά Υβόν / Πεχτελίδης Γιάννης (επιμ.) Θεωρία του Λόγου: Δημιουργικές Εφαρμογές*, Αθήνα: Δαρδανός-Gutenberg, σσ. 41-81.

3. Ο λόγος, η εξουσία και το υποκείμενο

Εβδομάδες 4-6

Μέχρι τώρα είδαμε πώς η σημειωτική προσέγγιση μας παρέχει μια μέθοδο ανάλυσης που μας επιτρέπει να δούμε πώς οι οπτικές αναπαραστάσεις παράγουν νόημα. Ωστόσο, αυτή η διαδικασία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την παραγωγή *γνώσης*, μια διαπίστωση που σηματοδοτεί τη μετατόπιση από τη γλώσσα στο *λόγο*. Αυτό που μας απασχολεί εδώ είναι οι κανόνες και οι πρακτικές που παράγουν συγκεκριμένα καθεστώτα λόγου, και καθορίζουν τα υποκείμενά του.

- Hall, S., 'Discourse, power and the subject', in *Representation, ibid.*, pp. 41-53.
- Δοξιάδης Κύρκος (2015), "Ο Foucault και η ανάλυση λόγου" στο *Θεωρία του Λόγου, ό.π.*, σσ. 31-40.

7-12. Παρουσιάσεις εργασιών

Εβδομάδες 7-12

Το δεύτερο μέρος του σεμιναρίου θα επικεντρωθεί στην παρουσίαση των εργασιών των φοιτητών/τριών. Οι φοιτητές/τριες καλούνται να παρουσιάσουν μια μελέτη περίπτωσης (case study), κατά την οποία θα αναλύσουν τις ιδεολογικές διαστάσεις των έμφυλων αναπαραστάσεων σε ένα συγκεκριμένο φιλικό κείμενο, αντλώντας από τις θεωρητικές προσεγγίσεις που εξετάστηκαν στις διαλέξεις.

Οργάνωση μαθήματος

Το μάθημα είναι οργανωμένο στη βάση τριών θεμελιωδών θεωρητικών προσεγγίσεων που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση κειμένων (Είναι προφανές ότι οι μέθοδοι αυτές είναι ενδεικτικές, και δεν εξαντλούν το ευρύτατο φάσμα μεθοδολογικών προσεγγίσεων που υπάρχουν). Παρόλο που οι μεθοδολογίες αυτές ενδείκνυνται για την ανάλυση κειμένων ποικίλων μορφών, στο σεμινάριο θα εστιάσουμε στην ανάλυση οπτικού υλικού.

Το δεύτερο μέρος του σεμιναρίου θα επικεντρωθεί στην παρουσίαση και το σχολιασμό των παρουσιάσεων των ίδιων των φοιτητών/τριών, που καλούνται να εφαρμόσουν τις διδαχθείσες μεθοδολογίες σε οπτικά κείμενα που θα επιλέξουν σε συνεννόηση με τη διδάσκουσα.

Παραδοτέα

Για την επιτυχή ολοκλήρωση του σεμιναρίου οι φοιτητές/τριες απαιτείται να παραδώσουν:

- 1. Παρουσίαση σε μορφή ppt.** Η παρουσίαση θα αξιολογηθεί ως προς:
 - το περιεχόμενο της παρουσίασης (ορθή εφαρμογή της θεωρίας, καθαρότητα και συνάφεια επιχειρημάτων, καλή οργάνωση, σαφή παραδείγματα, παραπομπές στη βιβλιογραφία)
 - τη μορφή της παρουσίασης (κατάλληλη χρήση διαφανειών και αξιοποίηση των εργαλείων, ευανάγνωστη γραμματοσειρά, αισθητική αρτιότητα, σύντομο και περιεκτικό κείμενο, χρήση ήχου και εικόνας με στόχο την καλύτερη κατανόηση της πληροφορίας)
 - την καθαυτή παρουσίαση μέσα στην τάξη (επικοινωνία με το κοινό, οπτική επαφή, μεταδοτικότητα, κατάλληλος ρυθμός και ένταση, τήρηση χρόνου, ικανοποιητικές απαντήσεις στις ερωτήσεις του κοινού)
- 2. Ερευνητική εργασία.** Η εργασία θα έχει έκταση 2000 λέξεων και η μορφοποίηση θα πρέπει να ακολουθεί το εξής πρότυπο:
 - Τίτλος: 16/18 bold (Times New Roman)
 - Τίτλοι ενοτήτων: 14 bold (Times New Roman)
 - Κείμενο: 12 (Times New Roman)
 - Αρίθμηση σελίδων (κάτω δεξιά)
 - Εισαγωγή κεφαλίδας
 - Στοίχιση: Aligned
 - Σύστημα παραπομπών: πρότυπο Harvard

Εξετάσεις/Αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση του μαθήματος θα γίνει με βάση τα παραδοτέα.
- Στη βαθμολογία θα ληφθεί υπόψη και η παρουσία/συμμετοχή στο μάθημα

Βιβλιογραφία και εκπαιδευτικό υλικό

- **Corpus κειμένων** (Πέραν από την προτεινόμενη βιβλιογραφία που περιλαμβάνονται στο αναλυτικό εβδομαδιαίο πρόγραμμα, θα συμπεριληφθούν επιπλέον κείμενα, τα οποία θα αναρτηθούν στη σελίδα του μαθήματος)

